

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Supplicia, effusæ sceleri laxantur habena.
 Iamque licet quodcumque libet: procul exulat omnis
 Corde pauor, læsiq̄ue perit reuerentia celi,
 Securumq̄ue scelus plaususq̄ue impunè patrati
 Flagitiij sit causa noui. Sic turba putatur
 Impia mendaci fuco palpoq̄ue beari.
 Non ego sic: sed cum geminata piacula nocentum
 Conspicor, & lentas æterni vindicis iras,
 Illimesq̄ue dies, nulloq̄ue palatia luctu
 Saucia, non curis animos, non tabida morbis
 Corpora, non tristes Libitinae munera lessos:
 Tum mihi mæroris discussâ nube stupentes
 Lux oculos inopina ferit. Primordia cerno
 Letitiæ. Deus, ecce Deus penetralia cordis,
 Augustasq̄ue ostentat opes, & amoris asyllum,
 Deliciasq̄ue poli, lemmiscatasq̄ue coronas.
 Huc gemitus, huc vela sp̄ei, huc luctantia vota
 Iustorum pia turba regit, quos Numinis horror
 Et sacro perfusa metu reuerentia pungit.
 Hinc animi surgunt, hinc condimenta laborum
 Dulcia miscentur, spes hinc blando ubere lætat.
 Donec post vite luctamina tempora Daphnis
 Cingat, & astricomâ radient diademata fronte.

PROSA EXEGESIS.

PROFECTO nisi, discussâ subinde mortalitatis hu-
 ius nebulâ, postumæ beatitatis splendor nobis illu-
 cesceret, diuinæq̄; fidei radius animis nostris illaberetur,
 quis non inoffensâ impiorum felicitate perculsus, in
 hac rerum humanarum confusione naufragium faceret,
 aut saltem ad hunc ataxiæ scopulum allideretur? Agno-
 uit hinc Propheta Regius panè se aliquid humani fuisse
 passum.

*Impiorum
 felicitas
 magnus
 offensionis
 lapis.*

passum. *Quàm bonus Israel Deus, inquit, his qui recto sunt corde! Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelati super iniquos, pacem peccatorum videns. Quis enim ferat, eos qui non suo tantùm, sed publico malo, atque adeò in perniciem generis humani, dominatum in homines exercent, nusquam interpolatà felicitate vitæ stadium decurrere, passimque ab omnibus publicâ gratulatione, panegyricis, columnis, statuis, trophæis, ipsâ denique consecratione, fanisque ac Sacerdotibus viuos mortuosque cohonestari? Quis bonorum non ingemuit, sub ipsa nascentis Ecclesiæ incunabula, cùm Diocletianus & Maximianus fæces, folles ac fomenta gehennæ omni diritatis genere Christianos vexarent, orbemque Christianum sanguine Martyrum funestarent, eosdem vsque adeò communi plausu celebrari, vt pluribus per Hispaniam magnificis columnis hæc eorum velut trophæa inscriberentur: *Genere Christianorum penitus extincto?**

Impiis habitis diuini honores.

Euseb. in Chronico.

Eutropius lib. 9.

Sed illud in Diocletiano potissimum multos in stuporem vertit, quòd non tantùm perpetuæ felicitatis ac regni satur, ad priuatum otium se receperit, sed etiam quòd truculenta illa bellua, ebria Sanctorum sanguine, & in vitâ gemmatis calceis vestibusque induta, adorari se iusserit vt Deum, & post mortem solenni consecratione à Licinio inter Diuos fuerit relata. Quid Traianum atque Hadrianum Principes commemorem? quorum magnifica & ad posteritatis memoriam illustra monumenta etiamnum visuntur, columna scilicet Traiani, tum altitudine tum artificio nobilis, & moles Hadriani, quæ tumulum eius olim complexa, nunc munitissimum est Pontificiæ maiestatis propugnaculum. Et tamen quis ignorat, illos tot clientelis, vel potius

tius adulationibus circumseptos, illos tot ludis, acclamationibus, statuis ac triumphis condecoratos, illos toties patriæ parentes salutatos, acerrimos Christiani nominis, adeoque veræ virtutis ac religionis hostes extitisse?

In finita propemodum eius generis exempla proferre possem: sed cui tandem vsui seruirent, nisi exulcerando iustorum dolori, & subuertendis instabilium mentibus? Etenim, vt ait Ecclesiastes, *quia non profertur citò contra malos sententia, filij hominum absque timore perpetrant mala*. Quid enim? nõne magnis interdum viris hæc improborum felicitas, pœnæque scelerum dilata, recti iudicij clauum, ambiguaque ex alto pectore voces extorserunt? Catonem ipsum audite, qui videns in Pharsaliâ Pompeium cum exercitu non tam militum quam Senatorum, Patritiorum, Equitum, Nobiliumque protritum, & lasciuientem tantisper in ciuili sanguine tyrannum, non satis sui compos exclamauit, in rebus diuinis multum esse caliginis.

Impiorum felicitas etiam viri magni perturbantur. Vide Lips. l. 2. de Constant. c. 17.

Multò autem impudentiùs apud Psalmistam impij posuerunt in calum os suum, & dixerunt: *Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelsis?*

Psal. 72, 9. vers. 11.

Sed religiosiùs in hac diuinorum iudiciorum caligine pronuntiauit Augustinus; Iudicia Dei multa occulta esse, nulla iniusta: & quamuis pænè omnia lateant sensus mentesque mortalium, hac in re tamen illud piorum fidem non latere, iustum esse quod lateret. Cui sententiæ viam complanauit id quod subiicit Ecclesiastes: *Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius*. Primùm enim qui diuinæ prouidentia, sapientia, iustitiæque memores, suis

Augustinus lib. 20. de Ciuit. c. 2.

Deus in rebus opportunè differt malorum pœnas.

Cccc

momen-

momentis rem expendunt, facile animaduertunt, Deum, qui infinitè bonus est, in supplicio fumendo non tam pœnam spectare solere, quàm correctionem & exemplum. Itaque in tempus opportunum illud differre, cùm aut ad medicinam iis proderit qui deliquerunt, aut ad ceteros à flagitio deterrendos, aut ad maiestatem suam iustitiamque declarandam.

*Deus non
debet ad ar-
bitrium no-
strum pu-
niri.*

Deinde cùm videant, in Regum Principumque tribunalibus, iustis de causis, aut alioquin Principum arbitrio, quædam supplicia differri, insignis impudentiæ fuerit, Deum humano & quidem priuato affectui, vel potiùs libidini satellitem & administrum, & in exigendis ad arbitrium suppliciiis deposcere licetorem.

*Lipf. lib. 2.
de Con-
stant. c. 13.
Breuis est
impiorum
impunitas.*

Dic mihi, si tragœdiam spectes, an indignere, si Atreus aliquis aut Thyestes in primo alteròve actu sublimes per scenam & elati paulisper incedant, regnent, minentur, imperent? Non arbitror sanè: breuem enim felicitatem illam esse scias, & expectes vt cædè mox ruant in extremo. In mundi autem hac fabulâ cur iniquior in Deum quàm in Poëtam aliquem fueris? Ille impius fortunam sibi desponsasse videtur, ille tyrannus cædibus gaudet & sanguine. Certè: sed cogita, primum hunc actum esse, & iam antè animo præcipe gaudium istud manere lacrymas, & hanc scenam noxio mox sanguine cruentandam.

*Deum in
mundi per-
turbatione
fastidiosè
ingeniis
consulit.*

Quid si etiam in hac rerum perturbatione, differendisque impiorum suppliciiis, & bonorum præmiis, diuina sapientia humano gustui sese accommodat? Nam si nihil vnquam durius, aut præter vniformem rerum tenorem cursumque interueniret, ipsa æquabilitas & suauitas diuinæ prouidentiae fastidienti stomacho nau-seam prouocaret. Fit enim nescio quo naturæ nostræ vitio,

vitio, vt quemadmodum in cibis, qui perpetuis deliciis assueuerunt, nisi subinde insulsis quibusdam, aut prætermodum acidis aut amaris vescantur, ad exquisitissimas epulas nauseant, ac sapidissima quæque condimenta repudient; sic ea, quæ summâ Dei sapientiâ administrantur, constanti suâ pulchritudine nobis semper inconstantibus semperque variis displiceant.

Itaque Deo sese ingeniis nostris attemperante, gratâ vicissitudine aduersa prosperis, prospera aduersis con-
varietas ve- rum huma- narum de- lectat.
 diuntur; & serenitatem præuia tempestas, & æstatem hiemis commendat asperitas. Idemque in huius mundi harmoniâ, quod in musico concentu deprehendimus, vt non semper aures suauis modulorum combinatione demulceat, sed durior interdum sonus intercurrat; & cum aliquantisper sextâ septimâque disproportione, aut istiusmodi sonis absonis aures raserit, animosque suspensos irritauerit; tandem pleno concentu in disdiapason perfectissimum musicæ systema delabatur; tantoque maiore voluptate in illâ vocum concordia aures animique conquiescant, quò minùs antè sonis illis absonis acquieuerant: sic in huius mundi pulcherrimo concentu non omnia vno tono ac tenore auribus animisque nostris influunt; sed est quædam concordia discors. Sunt nonnulla, quæ aures vulnerant, & animos irritant: boni mærent, florent improbi, silet Nemesis, nescio quod chaos rebus humanis induci videtur; sed pij ac sapientes post longam animorum suspensionem, dum vltra huius vitæ limites cogitationes extendunt, & postumas pœnas ac præmia ante oculos constituunt, facillè in suauis perfectaque symphonia diuinæ prouidentia conquiescunt.

Norunt enim, non tam fortunatos quàm miseros

*Deus filios
& amicos
rebus duris
probat.*

*Tertullian.
ad Marty-
res.
Seneca de
Provident.
cap. 4.*

*Iusti norūt
post agonem
non defutu-
ra sibi pra-
mia.*

Sap. 3, 5.

dicendos esse impios, qui nimiam felicitate torpescunt; quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet: felices esse, quos Deus rebus arduis & virtute dignos existimat: rebus prosperis animos permadescere ac resolui velut perpetuam ebrietate consopitos: calamitates virtutis stimulos esse, gloriae sementem, pignusque non dubiae beatitudinis. Itaque cum durius habentur a summo illo Parente atque agonothea, non magis de paterno eius affectu dubitant, quam de Imperatoris animo generosi milites, quos ille praeter ceteris periculis ac certaminibus exercet; aut de parentum Lacedaemoniorum affectu liberi, cum illi filiorum indolem publice verberibus admotis experiuntur, eosque in publica solemnitate, quam *Διαμυσίωσιν* appellant, ad aram flagellatos hortantur, ut constanter ac fortiter flagella perferant, & laceros ac semianimes rogant, ut perseverent vulnera praebere vulneribus. Itaque norunt haec etiam tam dura a paterno Dei affectu proficisci, qui rebus asperis generosos spiritus tentat.

Sed & illud habent persuasissimum, nullum sibi genus praemiorum post huius vitae agones ab aeterno agonothea defuturum. Si enim tantum hic oblectamenti supremus ille Iudex usquequaque iustissimus inertibus terrae fungis, ventris ac voluptatis mancipiis, & quod indignissimum videtur, sceleratis, impiis, denique hostibus suis impertit; quae tandem mens aut cogitatio capere poterit, quam augusta & magna sint illa beatitudinis aeternae praemia, quae generosis athleticis, virtutis eultoribus, amicis denique ac filiis reservavit? Itaque quod ait Sapiens noster, *in paucis vexari, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos, & inuenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holo-*

holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tamquam scintille in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, tandemque huius maiestatis ac gloriæ suæ admiratione defixi, & cælestium deliciarum gustu ebrij, clamabunt: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te!* Quid verò impij illi Dei hominumque contemptores?

Psal. 30. 20

SECTIO SEXTA.

ECCLESIASTES.

VERSUS 13. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transcant qui non timent faciem Domini.

METRICA PARAPHRASIS.

TAENARI funesta regna, vosque auernales lacus,
 Vos furoris administri, & quidquid illetabile
 Nutrit orcus, quod nocentum sauit in praeordiis:
 Tuque Adraستا aqua vindex perditæ insolentiæ:
 Vosque crinem dissolutis squallidæ serpentibus
 Horrido Diræ flagello quæ fibras peruritis,
 Numinis non vana culpas vindicantis nomina,
 Huc adeste, peruicacem premite funestis modis;
 Quemque blanda exasperauit Numinis clementia,
 Hunc seuera vindicantis conterat Dei manus.
 Nemesis ad supplicia quondam laneo adrepens pede,
 Nunc furore exaggerato plectat infandum caput.
 Nullus ultra Phœbus illi surgat innubi æthere,
 Nec fauentis aura sortis leta tendat carbasa:

Cccc 3

Sed